

Joost van Strien wekt aandacht
met maaimeststoffen en Multi Tool Trac

'Innovatie begint bij kennis delen'

Bijna alle innovaties die BD-boer Joost van Strien van akkerbouwbedrijf Zonnedoed in Ens (NOP) bedenkt, komen voort uit interactie met collega-boeren of collega-connaisseurs van de BD-landbouw. In samenwerking met het Louis Bolk Instituut deed hij vier jaar lang proeven met maaimeststoffen in vergelijking met drijfmest of kippenmest. Inmiddels is hij, samen met een aantal collega's, met een nieuw project gestart: permanent onbereden teeltbedden met behulp van de Multi Tool Trac. *Tekst: Kitty Peetoom / Foto's: Klaas Jan Stiksma en Annelijn Steenbruggen*

Na de tarweoogst zal de grond snel bedekt zijn met klaver

Het wiedbed van Joost van Strien wordt aangedreven door zonne-energie. Zijn vloerverwarming wordt gevoed door de warmte uit de composthopen; een systeem met slangen vol water, die in de com-

posthoop liggen en zo de warmte opvangen die vrijkomt bij het compostingsproces. Tijdens het zaaien van wortel, witlof, pastinaak en sjalotten strooit hij een laagje compost op het zaad. "Afgekeken van collega Anton van Vilsteren. De grond hier kan, zeker in het voorjaar, nogal eens verslempen en een korst geven. Met compost gebeurt dat niet, waardoor het zaad vlotter opkomt. Bovendien is de compost onkruidvrij, waardoor de onkruiddruk flink is afgenomen."

In zijn werkwijze voegt Joost zijn ervaringen als biologisch-dynamische boer samen met zijn wetenschappelijke opleiding op de Landbouwniversiteit Wageningen. Hij komt van een gangbaar akkerbouwbedrijf en had niet kunnen bevroeden dat zijn levensweg hem uiteindelijk op een BD-boerderij zou brengen. "Ik had afstand genomen van het idee om boer te worden. Ik deed de hogere agrarische school in Groningen en de Landbouwniversiteit in Wageningen. Mijn vader vond: als je kunt studeren, doe dat dan, dan vergroot je je mogelijkheden. Ik zat vrij wetenschappelijk en rationeel in elkaar." Toen hij gastcolleges volgde van onder andere Hans Andeweg, over alternatieve landbouw, veranderde dat. "Ik dacht: als ik op zó'n manier landbouw kan bedrijven ... Toen heb ik besloten toch boer te worden."

Overname

Op zijn ouderlijk bedrijf was inmiddels een broer aan de slag gegaan, maar zijn schoonmoeder runde sinds jaar en dag het bedrijf van haar overleden man, in Ens. "Omdat haar drie dochters, waaronder mijn vriendin, zelf geen boer wilden worden, kreeg ik de mogelijkheid het bedrijf over te nemen."

Die 48 hectare leek hem aanvankelijk 'veel te groot' voor biologische landbouw, vooral in verband met de onkruiddruk. "Pas toen ik me na drie, vier jaar gangbaar telen ging oriënteren, zag ik dat er biologische bedrijven waren van zestig, tachtig, soms honderd hectare, die er heel keurig en netjes bij lagen." In 1997 heeft hij de stap gemaakt. Gefaseerd, dat wel. "Vanaf 2000 teel ik honderd procent biologisch." Hij kijkt met veel dankbaarheid terug op die eerste fase als biologisch boer. "Iedereen wilde me helpen met advies en goede raad." In buurman Digni van den Dries vond hij een geestverwant. "Ik kwam onverwacht binnenvallen. Het was in de drukke tijd. Ik heb een paar uur met hem meegereden op de trekker, uren waarin hij me van alles vertelde. Ook bij coöperatie Nautilus, waar ik terecht kwam voor mijn

afzet, heb ik veel steun gekregen."

Joost heeft vanaf dag één van zijn omschakeling de bodem centraal gezet. "Ik heb steeds grasklaver gezaaid en de bodem zo veel mogelijk bedekt gehouden." Ook ging hij met vaste rijpaden werken van 3,15 meter breed. Samen met Anton van Vilsteren en Digni verbouwde hij hun machines zodat die geschikt waren voor het vaste rijpadensysteem. Sinds 2006 hebben ze hun gezamenlijke materieel voor vastrijpadenteelt ondergebracht in de Stichting Bodembeheer Flevoland, die zich beijvert voor behoud van een gezonde bodem.

Onderscheiden

Het is lichte zavelgrond, daar aan de Oud Emmeloorderweg. Joost begon met 48 hectare, maar bewerkt er inmiddels 93. Hij heeft in de loop van de jaren alles in eigendom verworven. De akkers liggen nu geheel rond de boerderij, dankzij wat verkavelingen vanwege aanpassingen aan de N50 die vlak langs zijn land voert.

Hij vergrootte zijn bedrijf vooral door een overname van het land van BD-collega Sialto Eskes. "Het samenwerken met hem heeft veel invloed gehad op mijn overstap van biologisch naar biologisch-dynamisch. Als ik die stap naar BD niet zou maken, zou Sialto's grond terug zijn gezakt naar biologisch. En ik speelde toch al met de gedachte. Ik deed het vaak al zoveel duurzamer dan een heleboel biologische telers, dat ik de behoefte kreeg me te onderscheiden, heel concreet met het Demeter keurmerk."

Om beter ingevoerd te raken in de BD, volgde Joost de Landbouwcursus bij Michiel Rietveld. "Ik vond het fascinerend welke theorieën en praktische handvatten Steiner had ontwikkeld; vooral het idee dat je als boer op allerlei manieren gebruik kunt maken van kosmische krachten; dat die krachten er überhaupt zijn! Het was voor mij een hele toer om daar een idee van te krijgen. We hadden bijvoorbeeld een middagje sterrenkunde. Op een gegeven moment realiseerde ik me: het is logisch dat de aarde niet een op zichzelf staande entiteit is, maar dat zij in interactie is met andere organismen, de sterren en planeten, om haar heen. Het is als het ware een spiegel van wat er ook op microniveau gebeurt, bijvoorbeeld in een atoom, waarin dingen volgens vaste patronen om elkaar heen draaien. De kosmos is een kopie in vergroting! Ik herinnerde me ineens dat ik daar als kind al over nadacht. Over de relativiteit van de grootte van de aarde. Toen ik nog een jongen was, stelde ik mij voor dat de aarde een stofje was, en dat er op een dag een hele grote voet dat stofje kwam

platstampen, net zoals de mens dat kon doen bij een mier." Alles viel op zijn plaats. "In Wageningen hadden ze het altijd al bijzonder gevonden wanneer ik 'het zo breed maakte'. Nu was de cirkel rond."

Energieniveau

Preparaten zijn verplicht, wanneer je het Demeter-keurmerk voert. Joost heeft een haat-liefdeverhouding met de preparaten. "Ik heb jarenlang een elektrische roerton gehad. Motortje eronder en draaien maar." Een Duitse stagiaire bracht daar, tijdelijk, verandering in. "De ton werd verplaatst naar een hele mooie plek, van waar je het hele land kon overzien. We gingen met de hand roeren. Dat gaf veel meer voldoening. Ook mijn dochter vond het leuk om te doen. Het is een heel andere energie die je dan voelt, vergeleken met bijvoorbeeld eggen of schoffelen. Eigenlijk is het meditatief. Je hebt geen keuze: 'Het komende uur sta ik te roeren!'"

Die aandacht voor de preparaten ebde weg met het vertrek van de

Jong en oud hebben belangstelling voor het verhaal van Joost (rechts)

stagiaire, al is Joost er wel van overtuigd dat hij er iets mee toevoegt aan zijn bedrijf. "Met name aandacht voor het land." Of is er toch meer? De boeren uit zijn intervisiegroep zijn overtuigd van de stof-

felijke werking van de preparaten. "Ze zeiden dat ook te zien aan mijn compost toen ik de preparaten een tijdje niet had gebruikt. Dus nu twijfel ik weer. Als het alleen om de aandacht te doen was, zou ik de preparaten direct afzweren."

Een boer mag preparaten achterwege laten van stichting Demeter, mits hij een goed alternatief heeft, vertelt Joost. "Wellicht is een ECOtherapie*-cursus voor mij een betere manier om in contact te komen met mijn bedrijf dan de preparaten. Ik heb mijn bedrijf wel eens laten balanceren via de ECOtherapie-methode (zie DP2006-5). Met tussenpozen werden de energieniveaus op het bedrijf gemeten. Die werden als gevolg van de therapie steeds hoger. Ik was wat sceptisch, maar vanaf dat jaar ging het financieel beter en was er een grote verandering in het bedrijf: mijn rol werd veel duidelijker. Voor die tijd had ik altijd het gevoel dat ik steeds een stapje te laat was, daarna was ik de ontwikkelingen altijd een stapje vóór. Ik voelde me veel meer de spil van het bedrijf. Dat heeft te maken met fingerspitzengefühl, timing en, ja, aandacht. Je ziet het ook aan de innovaties die we doorvoeren."

Maaimeststoffen

Joost van Strien kreeg veel aandacht met zijn maaimeststoffen. Het idee ontstond toen hij werd gevraagd een lezing te geven over de

wijze waarop biologische landbouw toe zou kunnen groeien naar 100% biomeststoffen. "De algemene visie was: er is te weinig biologische veeteelt om alle biologische landbouw te voorzien van mest, dus moeten we zorgen voor meer veehouderij. Dat ging er bij mij niet in. Dat is de omgekeerde wereld. Het grootste aandachtspunt is stikstof, en dat is helemaal niet schaars. Ik voerde jaarlijks mijn grasklaver en luzerne af naar een veehouderij of naar de grasdrogerij. Dat leverde financieel weinig op, en bovendien voerde ik mineralen af die ik via mest weer terug moest kopen. Als je het zo bekijkt, is dat erg inefficiënt. Maar hoe konden we die mineralen dan op ons eigen bedrijf benutten? Hoe kregen we de maaimeststof op de percelen waar de stikstof daadwerkelijk nodig was? Die vragen stelden we elkaar tijdens die lezing. In de interactie met de zaal ontstonden er diverse ideeën. Die middag kwamen de mensen van het Louis Bolk Instituut naar me toe met het verzoek om een onderzoek te starten op mijn land."

Dat was spekkie naar het bekkie van wetenschapper/BD-boer Joost van Strien. "We maaiden de meststoffen, verhakselden die en brachten ze direct op op het perceel waar dat nodig was. We vergeleken dit met percelen waar we drijfmest of kippenmest toepasten. Ook experimenteerden we met het inkuilen van de laatste snede grasklaver van oktober, om die te kunnen gebruiken op de uienpercelen in april,

Het grasklavermaaisel dient als meststof voor andere gewassen

'Voor de bodem was het gebruik van maaimeststoffen een weldaad. De structuur van de bodem verbeterde enorm, waar drijfmest die juist verpest'

wanneer er nog geen verse maaimeststoffen beschikbaar zijn."

Bij gebruik van maaimeststoffen, zoals grasklaver, bleek de gewasopbrengst gelijk te zijn aan percelen waar drijfmest was gebruikt. "Voor de bodem was het gebruik van maaimeststoffen echter een weldaad, in tegenstelling tot de toepassing van drijfmest. De structuur van de bodem verbeterde enorm, waar drijfmest die juist verpest."

Koudwatervrees

Ondanks de goede resultaten, loopt het nog niet storm met boeren die ook overstappen op maaimeststoffen, concludeert Joost. "Er is veel interesse, maar loonwerkers zijn er nog niet op ingesteld en de machines ook niet. En er is natuurlijk koudwatervrees. Bij droogte verkregen we in de spinazie eens vijf ton minder opbrengst van het perceel waarop we maaimeststoffen hadden gebruikt. Het bodemleven moet ermee aan de gang kunnen, en zonder vocht is dat niet mogelijk natuurlijk. Wanneer er zo'n tegenvallend resultaat tussen zit, slaat de balans al snel door naar de dierlijke meststoffen."

Zelf laat hij zich niet weerhouden. "Ik ben van plan om alle drijfmest op termijn te vervangen door maaimeststoffen. Met name vanuit mijn zorg voor de bodem. Ook het strooien ervan is een totaal andere ervaring dan het strooien van drijfmest. Verse grasklaver ruikt lekker. Het is een prettige ervaring. Dat moet voor de bodem ook prettig zijn. Met kippenmest bijvoorbeeld is die beleving wel anders, door de stank en door de dooie kippen die je soms om de oren vliegen. Die mest wordt met weinig aandacht geproduceerd."

Multi Tool Trac

Inmiddels is de focus van de maaimeststoffen verlegd naar een nieuw experiment. Het idee ontstond wederom tijdens een bijeenkomst met collega's over vernieuwingen in landbouwwerktuigen. "Een van ons zei: 'Een trekker is eigenlijk een heel stom ding: alsof het een computer is met het toetsenbord aan de voorkant en het beeldscherm aan de achterkant!'" Ook vroeg het gezelschap zich af of er een systeem te bedenken was met een permanent onbereden teeltbed, want het rijpadesysteem wordt doorbroken bij de oogst. Zo kwamen ze op het idee om een werktuigdrager te ontwikkelen met veel hefvermogen en een spoorbreedte van 3,15 meter, waarmee ook geoogst kon worden. Met hulp van Wageningen Paul van Ham zijn ze aan de slag gegaan. Paul

bleek al jaren bezig te zijn met een idee voor onbereden teeltbedden. "Een bouwer in Almelo heeft twee prototypes gebouwd. Vanaf volgend seizoen gaan Digni van den Dries en ik ermee proefdraaien, hier in de Noordoostpolder. Kees Steendijk doet dat in Zeeland."

Alle werktuigen kunnen aangekoppeld worden aan de zogenoemde Multi Tool Trac. "We zullen ook oogstwerktuigen daarvoor geschikt maken. Je hebt vanaf deze machine goed zicht op je werk, je kunt je spoorbreedte variëren zodat je niet meer zo lomp bent op de weg, en de machine is vele malen steviger dan zo'n verbrede trekker waar we nu nog mee rijden. De Multi Tool Trac is echter wel heel erg zwaar, hij weegt ruim tien ton, dus ik ben benieuwd hoe ons dat bevalt."

Biologisch-dynamisch akkerbouwbedrijf Zonnegoed

Joost van Strien

Oud Emmeloorderweg 34

Ens

www.facebook.com/zonnegoed

www.multitooltrac.com

www.maaimeststoffen.nl

Grootte: 93 hectare

Gewassen: aardappelen, sjalotten, pastinaak, peen voor industrie en versmarkt, spinazie, witlofpennen, suikermis, grasklaver, tarwe, spelt, soms kool

Afzet: via coöperaties, handelsbedrijven en rechtstreeks.

Tarwe en spelt gaan naar de Biobacker in Ahaus, witlof naar witloftrekker Fred Willemsen

Medewerkers: 1 fulltime

**ECOtherapie is ontwikkeld door Hans Andeweg en heet sinds kort ECOintention*